

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

SEBEPOSUZOVACÍ ŠKÁLA UDRŽITELNÉHO STYLU ŽIVOTA

Beáta Gřundilová, Sandra Hlubková, Veronika Marková, Barbora Tomančáková, Simona Valdmanová

Teoretická východiska udržitelného života

Téma udržitelnosti se v posledních letech stalo neoddelitelnou součástí našich každodenních životů a je čím dál více podporováno ve všech oblastech společnosti. Setkáváme se s ním v obchodech, na internetu, při nákupu jízdenek nebo v rámci filozofie některých firem, které se snaží o zodpovědný přístup k životnímu prostředí. Udržitelnost již není pouze záležitostí ekologických aktivistů, ale stává se důležitým kritériem při rozhodování jak jednotlivců, tak i velkých korporací a vládních institucí.

V dnešní době je otázka udržitelnosti stále naléhavější, vzhledem k rostoucím environmentálním problémům, jako je změna klimatu, znečištění oceánů nebo vyčerpávání přírodních zdrojů. Tento trend přináší nové výzvy a zároveň i příležitosti pro každého z nás, abychom se podíleli na vytváření lepšího a šetrnějšího světa pro budoucí generace (Krajhanzl, 2009).

Jedinec, který žije udržitelným způsobem života, se snaží přemýšlet o svých činnostech a hledá způsoby, jak na individuální úrovni omezit spotřebu zboží a snížit svůj ekologický otisk. Mezi tyto praktiky patří například recyklování, nakupování ekoproduktů, pěstování vlastního jídla, upřednostňování lokálních potravin, přechod na vegetariánství, používání hromadné dopravy místo osobního auta, nakupování oblečení z druhé ruky nebo odebrání energie z obnovitelných zdrojů (Lorenzen, 2012).

Dle studie Paužuoliene et al. (2022) jsou hlavními faktory, které motivují lidi k udržitelnějšímu životnímu stylu, především osobní a společenské hodnoty. Silným impulsem je péče o zdraví a blaho rodiny, kdy si lidé uvědomují, že volbou kvalitních a šetrných produktů mohou pozitivně ovlivnit své zdraví i životní podmínky svých blízkých. Další motivací je pocit odpovědnosti za globální problémy, jako je ochrana životního prostředí, zmírnění změny klimatu nebo prevence znečištění. Mnozí lidé zároveň myslí na budoucí generace a uvědomují si, že jejich rozhodnutí dnes mohou ovlivnit životní podmínky v budoucnu. Důležitou roli hraje také vnímání občanské a sociální odpovědnosti, kdy si lidé uvědomují, že svými nákupními rozhodnutími mohou přispět k pozitivní změně ve společnosti. Dalším, i když méně citovaným faktorem, jsou finanční výhody, kdy udržitelný životní styl často vede ke snížení výdajů například díky nižší spotřebě energie, vody nebo omezení plýtvání potravinami.

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Významnou výzvou zůstává osvěta, která by měla lidi dále motivovat a ukazovat jim konkrétní kroky, jak žít udržitelněji. Klíčem k větší změně je nejen zvýšení informovanosti, ale také vytváření podmínek, které usnadní odpovědné chování v každodenním životě.

Kolářová (2022) vymezuje způsoby, jakými může jednotlivci podporovat udržitelné jednání. To zahrnuje nakupování bio a eko výrobků, antikonzumní praktiky a redukci spotřeby (omezení nákupu nového oblečení, minimalizace létání kvůli uhlíkové stopě, omezení objemu nakupovaných výrobků či služeb), vlastní výrobu (pěstování biopotravin, domácí vaření, svépomocné stavění, výroba domácí kosmetiky) a zapojení do komunitních praktik (výměny, semínkovny, freeshopy, komunitní zahrady nebo darování kvásku).

Tyto praktiky Kolářová (2022) shrnuje do několika oblastí, kterými lze udržitelnost na úrovni jednotlivce podporovat:

- *Spotřeba a nákupy*
- *Bydlení*
- *Doprava*
- *Volný čas*

ChatGPT (2024, 28. listopadu) vymezuje udržitelnost na úrovni jednotlivce kromě výše zmíněných oblastí také ve stravování, úspoře energie, odpadech, osobní péči a kosmetice, oblékání a šíření povědomí o udržitelnosti.

Životní styl zaměřený na udržitelnost tedy není jen o drobných změnách, ale o celkovém přístupu, který přehodnocuje naše každodenní návyky a volby. Každý krok, ať už jde o recyklování, šetření energií nebo podporu ekologických produktů, má svůj význam a přispívá k ochraně naší planety. Udržitelnost na úrovni jednotlivce je klíčem k vytváření pozitivní změny, kterou můžeme vidět nejen v našem okolí, ale i v globálním měřítku.

Tvorba položek

Pro účely této škály byl vytvořen seznam položek, které pokrývají různé aspekty udržitelného životního stylu. Při tvorbě naší škály jsme vycházeli z teoretických poznatků o udržitelném životním stylu, který zahrnuje širokou škálu praktik a rozhodnutí vedoucích ke snížení ekologického otisku jednotlivce. Udržitelné chování bylo podle literatury (Lorenzen, 2012; Kolářová, 2022) rozděleno do několika klíčových oblastí, které reflektují každodenní činnosti a hodnoty.

Původní sada výroků byla postupně redukována tak, aby pokrývala čtyři vymezené fasety udržitelného životního stylu: **nakupování, bydlení, dopravu a volný čas**. Výběr byl proveden s důrazem na vyvážené zastoupení jednotlivých dimenzí. Finální verze škály obsahuje 24 položek, které jsme administrovaly v jednotném pořadí. Pro přehlednost jsme jednotlivá tvrzení vypsaly do tabulky

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

níže na základě jednotlivých faset – nikoliv v pořadí, v jakém byla administrována. Každá položka byla vytvořena ve formě oznamovací věty v první osobě čísla jednotného.

Úkolem respondentů bylo u každého tvrzení vybrat, do jaké míry s daným tvrzením souhlasí. Pro záznam odpovědí byla použita pětibodová Likertova škála s těmito možnostmi:

Nesouhlasím – Spíše nesouhlasím – Neutrální – Spíše souhlasím – Souhlasím.

Číslo položky	Faseta	Položka	Směr skórování
1	nakupování	Upřednostňuji nákup oblečení z druhé ruky.	přímá
2		Preferuji nákup nového oblečení před nákupem v bazaru.	reversní
3		Nakupuji potraviny, které pocházejí z místní produkce.	přímá
4		Při nákupu potravin neřeším jejich původ.	reversní
5		Snažím se omezit impulzivní nákupy, abych snížil/a svou spotřebu.	přímá
6		Nakupuji produkty bez delšího rozmýšlení.	reversní
7	bydlení	Když odejdu z místnosti, tak zhasnu.	přímá
8		Omezování spotřeby energie v domácnosti nepovažuji za důležité.	reversní
9		Důsledně třídím odpad (papír, plast, sklo aj.).	přímá
10		Vše vyhazuji do směsného odpadu.	reversní
11		Při výběru produktů do domácnosti preferuji ty, které jsou šetrné k životnímu prostředí (tablety do myčky, čističe aj.).	přímá
12		Při výběru produktů do domácnosti řeším více účinnost produktu než dopad na životní prostředí.	reversní
13	doprava	Při plánování dovolené beru v úvahu ekologický dopad zvoleného způsobu dopravy.	přímá
14		Při volbě dopravy se nezamýšlím nad uhlíkovou stopou.	reversní
15		Na krátké vzdálenosti preferuji pěší chůzi.	přímá
16		Na krátké vzdálenosti volím takový způsob dopravy, který je pro mě nejvhodnější, bez ohledu na typ dopravního prostředku.	reversní
17		Když mohu, tak dávám přednost cestování hromadnou dopravou před individuálním automobilem.	přímá
18		I když mám možnost hromadné dopravy, tak zvolím pohodlí automobilu.	reversní
19	volný čas	V mém volném čase upřednostňuji aktivity, které nezatěžují životní prostředí (např. turistika, cyklistika aj.).	přímá
20		Ve svém volném čase volím aktivity bez ohledu na jejich dopad na životní prostředí.	reversní
21		Zajímám se o kulturní akce, které podporují udržitelný životní styl.	přímá
22		Nesleduji aktuální dění o udržitelném životním stylu.	reversní
23		Snažím se informovat své blízké o výhodách udržitelného životního stylu.	přímá
24		O udržitelném životním stylu s blízkými nediskutuji.	reversní

Tabulka 1: Specifikace faset a znění položek

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Výzkumný a standardizační soubor

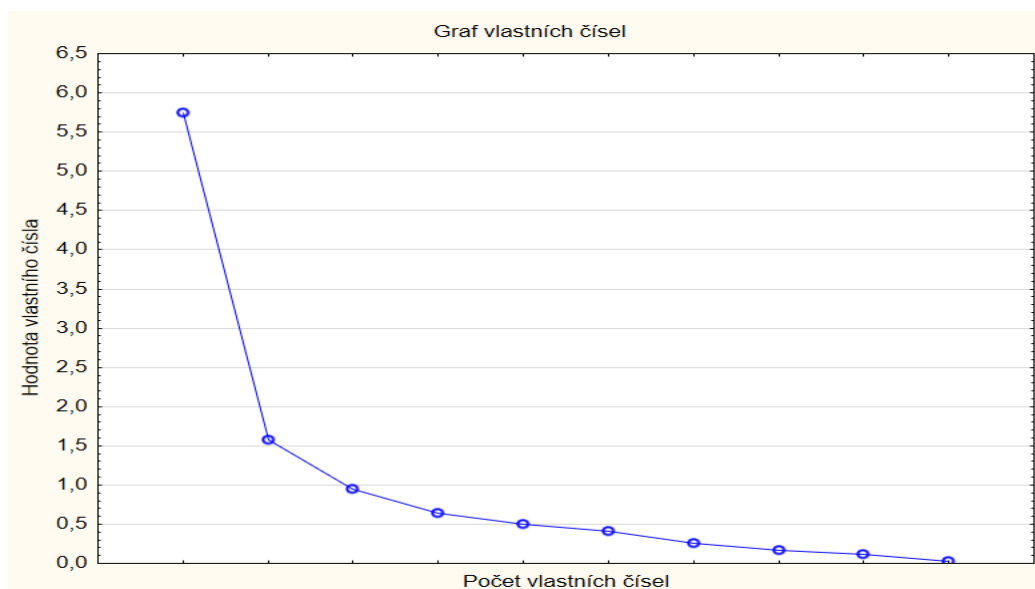
Naši sebesuzovací škálu o 24 položkách jsme administrovali v prostředí internetu, metodou příležitostného výběru. Sběr dat probíhal od 29.10.2024 do 17.11.2024. Respondenti byli oslovováni přes sociální sítě (Facebook, Instagram, Whatsapp), osobně a v rámci algoritmu při vyplňování jiných testů z psychometrické laboratoře.

Tímto způsobem jsme získali **532** vyplněných škál. Po kontrole dat nenesla žádná z vyplněných škál stopy nedbalého vyplnění, proto nebylo potřeba z tohoto důvodu žádného z respondentů vyřadit. Vzhledem k tomu, že naše škála neměla stanovené žádné podmínky, nemuseli jsme ani vzhledem k tomu žádného z respondentů vyřadit.

Z výsledného počtu 532 respondentů sebesuzovací škálu vyplnilo celkem **408 žen (76,7 %)** a **124 mužů (23,3 %)**. Věkový rozptyl respondentů se pohyboval mezi 16-85 lety. Průměr těchto hodnot je **32,34** a medián **28** se směrodatnou odchylkou 12,81.

Faktorová struktura inventáře a výběr funkčních položek

Provedli jsme explorativní faktorovou analýzu (EFA), konkrétně metodu hlavních os, za použití 24 testových položek. Následně jsme hledaly množství faktorů naší analýzy pomocí rotace (normalizovaný VARIMAX). Vyzkoušeli jsme také dvoufaktorové řešení, avšak dvoufaktorové řešení přinášelo i po vyřazení položek s dvojím sycením obtížně interpretovatelné výsledky. Jako nejvhodnější a nejlépe interpretovatelný se nakonec jevil jednofaktorový model, přičemž faktor 1 vysvětluje **24 % celkové variability** původních dat. Obrázek č.1 znázorňuje přítomnost pouze jednoho dominantního faktoru.

Obrázek 1: Sutinový graf pro 24 položek

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Položka	Faktorový náboj	Komunalita	Zařazení do škály	Znění otázky
p1	0,51	26%	A	Upřednostňuji nákup oblečení z druhé ruky.
p2_r	0,39	15%		Omezování spotřeby energie v domácnosti nepovažuji za důležité.
p3	0,63	40%	A	Při plánování dovolené beru v úvahu ekologický dopad zvoleného způsobu dopravy.
p4_r	0,42	18%		Při výběru produktů do domácnosti řeším více účinnost produktu než dopad na životní prostředí.
p5	0,67	45%	A	Snažím se informovat své blízké o výhodách udržitelného životního stylu.
p6_r	0,25	6%		Vše vyhazuji do smíšeného odpadu.
p7	0,20	4%		Když odejdu z místnosti, tak zhasnu.
p8	0,28	8%		Na krátké vzdálenosti preferuji pěší chůzi.
p9_r	0,56	32%	A	O udržitelném životním stylu s blízkými nediskutuji.
p10	0,33	11%		Důsledně třídím odpad (papír, plast, sklo aj.).
p11	0,50	25%	A	Snažím se omezit impulzivní nákupy, abych snížil svou spotřebu.
p12_r	0,47	22%		I když mám možnost hromadné dopravy, tak zvolím pohodlí automobilu.
p13	0,60	36%	A	Zajímám se o kulturní akce, které podporují udržitelný životní styl.
p14_r	0,47	22%		Preferuji nákup nového oblečení před nákupem v bazaru.
p15	0,54	29%	A	Když mohu, tak dávám přednost cestování hromadnou dopravou před individuálním automobilem.
p16_r	0,38	14%		Při nákupu potravin neřeším jejich původ.
p17_r	0,61	37%	A	Ve svém volném čase volím aktivity bez ohledu na jejich dopad na životní prostředí.
p18_r	0,53	28%	A	Na krátké vzdálenosti volím takový způsob dopravy, který je pro mě nejvhodnější, bez ohledu na typ dopravního prostředku.
p19	0,63	40%	A	Při výběru produktů do domácnosti preferuji ty, které jsou šetrné k životnímu prostředí (tablety do myčky, čističe aj.).
p20_r	0,48	23%		Nakupuji produkty bez delšího rozmýšlení.
p21	0,44	24%		V mém volném čase upřednostňuji aktivity, které nezatěžují životní prostředí (např. turistika, cyklistika aj.).
p22_r	0,50	25%	A	Při volbě dopravy se nezamýšlím nad uhlíkovou stopou
p23	0,40	16%		Nakupuji potraviny, které pocházejí z místní produkce.
p24_r	0,50	25%		Nesleduji aktuální dění o udržitelném životním stylu.

Tabulka 2: Faktorové náboje jednofaktorového řešení

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Nalezený faktor jsme označily jako “*Udržitelný styl života*”. Položky s nejvyšším nábojem dle faktorové analýzy představují: **p3**: *Při plánování dovolené beru v úvahu ekologický dopad zvoleného způsobu dopravy.* a **p5**: *Snažím se informovat své blízké o výhodách udržitelného životního stylu.* Položky vyznačené písmenem “r” jsou kódovány reverzně. Písmeno “A” značí položku dobře reprezentující nalezené faktory, tyto položky budou následně zařazeny do výsledné škály.

Testové škály výpočet hrubého skóru

Na základě faktorové analýzy nám vznikla škála o 11 položkách, které sytí faktor “*Udržitelný styl života*” s faktorovým nábojem $> 0,5$. Konkrétní znění těchto položek zobrazuje tabulka č. 3.

Položka	Znění otázky
p1	Upřednostňuji nákup oblečení z druhé ruky.
p3	Při plánování dovolené beru v úvahu ekologický dopad zvoleného způsobu dopravy.
p5	Snažím se informovat své blízké o výhodách udržitelného životního stylu.
p9_r	O udržitelném životním stylu s blízkými nediskutuji.
p11	Snažím se omezit impulzivní nákupy, abych snížil svou spotřebu.
p13	Zajímám se o kulturní akce, které podporují udržitelný životní styl.
p15	Když mohu, tak dávám přednost cestování hromadnou dopravou před individuálním automobilem.
p17_r	Ve svém volném čase volím aktivity bez ohledu na jejich dopad na životní prostředí.
p18_r	Na krátké vzdálenosti volím takový způsob dopravy, který je pro mě nejpohodlnější, bez ohledu na typ dopravního prostředku.
p19	Při výběru produktů do domácnosti preferuji ty, které jsou šetrné k životnímu prostředí (tablety do myčky, čističe aj.).
p22_r	Při volbě dopravy se nezamýšlím nad uhlíkovou stopou.

Tabulka 3: Sebeuposuzovací škála udržitelného stylu života (pozn. Položky označené písmenem r jsou reverzního typu)

Hrubý skór subškál se počítá jako součet bodů, které respondent získal za odpovědi na jednotlivé položky, kdy úplný souhlas je skórován 5 body a úplný nesouhlas 1. Reverzní položky mají skórování opačné – úplný souhlas 1 bod a úplný nesouhlas 5 bodů. Respondenti mohli tedy získat 11 až 55 bodů hrubého skóru.

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Důkazy o reliabilitě metody

V následující části přejdeme k otázkám spolehlivosti naší škály:

Vnitřní konzistence

Pro ověření vnitřní konzistence naší testové metody jsme využili několik statistických ukazatelů. Pomocí metody split-half testování byla zjištěna korelace mezi oběma částmi testu ve výši $r = 0,79$. Na základě této korelace jsme zjistili reliabilitu split-half testu, která dosahuje hodnoty $r_{xx} = 0,88$. Jako nejdůležitější ukazatel vnitřní konzistence uvádíme Cronbachův koeficient alfa. Tento koeficient dosahuje pro celkovou škálu hodnoty $\alpha = 0,88$, což svědčí o vysoké úrovni spolehlivosti. Při analýze jednotlivých položek testu jsme zjistili, že odstraněním žádné z položek by se hodnota Cronbachova alfa nevyšila, což potvrzuje, že všechny položky přispívají k celkové spolehlivosti škály.

Stabilita v čase

Respondenti byli vyzváni k opakovanému vyplnění pod přiděleným číselným identifikátorem. Takto se nám podařilo získat spárovaná data od 49 respondentů. Z tohoto souboru nebylo potřebné vyřadit žádného z našich respondentů. Mezi respondenty evidujeme 38 žen a 11 mužů. Respondenti test vyplňovali opakovaně, a to po žádosti o administraci, která probíhala po 7-16 dnech od 1 administrace. Medián činí 10 dní. Pearsonův korelační koeficient pro výsledky obou měření daných respondentů dosahuje hodnoty 0,97. Z čehož můžeme usoudit, že test – retest reliabilita dosahuje velmi spolehlivých hodnot.

Kritériální validita metody

V rámci posouzení validity jsme respondenty požádali o doplňkovou otázku, kterou mohli vyplnit dobrovolně. Respondenti měli odpovědět na to, zda si myslí, že žijí udržitelným způsobem života. Vycházeli jsme z předpokladu, že ti, kteří odpovědí kladně („*Ano*“), budou mít v průměru vyšší skóre než ostatní (ti, kteří odpoví neurčitě nebo odpoví „*Ne*“). Tento předpoklad jsme statisticky ověřili.

Odpovědi nám poskytlo **389 respondentů**, což představuje **73 %** celkového počtu. Následně jsme odpovědi převedli na číselné hodnoty 0 pro „*ano*“ ($n_0 = 225$), 1 pro „*ne*“ nebo neurčitě odpovědi (např. „*jak kdy, částečně, 50/50*“) ($n_1 = 164$). Průměr hrubého skóre respondentů, kteří si myslí, že žijí udržitelným způsobem života (skupina 0), byl 33,71, se směrodatnou odchylkou 8,857. Průměr pro skupinu, která odpověděla neurčitě nebo si myslí, že nežijí udržitelným způsobem života (skupina 1), byl 30,60 se směrodatnou odchylkou 8,608.

Na základě využití Shapiro-Wilk testu jsme pro zjištění vztahu mezi hlavní škálou a vnějším kritériem jsme na základě předchozích testů použili Mann-Whitneyův U test. Výsledek testu byl následující: $U = 14827,50$; $Z = 3,307$; $p = 0,001$; $AUC = 0,402$.

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Faktorová validita

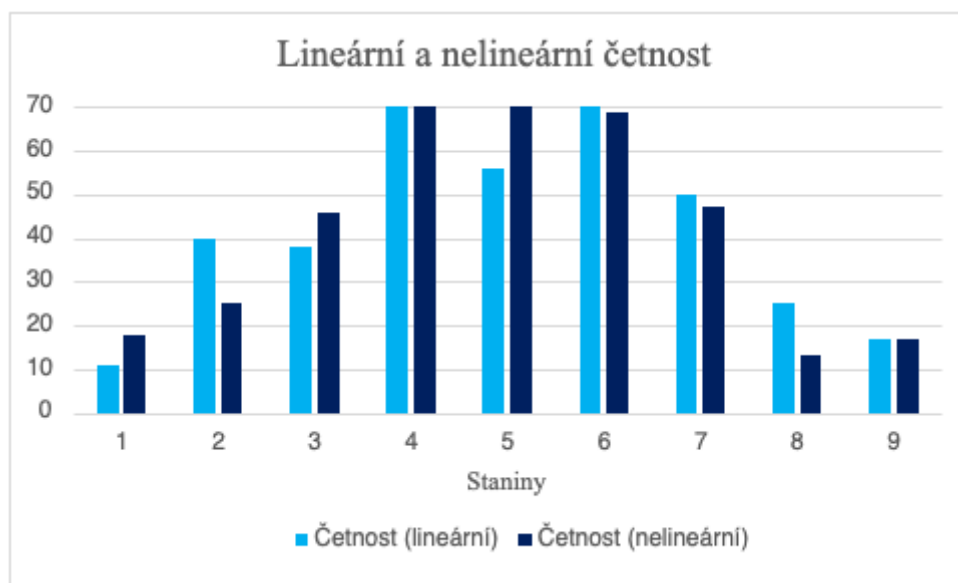
Naše škála je založená na jediném faktoru nazvaném *Udržitelný styl života*. Po odstranění položek, které faktor nesytily dostatečně (viz. Tabulka - 2), jsme opět provedli EFA. Její aktualizovaný výsledek viz tabulka 4. Slabší syčení faktoru se jeví především u položky 1, položky 11, položky 15, položky 18 a položky 22, které dosahují hodnoty komunality pod 30 %.

Proměnná	Faktor	Komunalita
p1	0,50	25%
p3	0,67	45%
p5	0,70	50%
p9	0,59	35%
p11	0,45	21%
p13	0,63	39%
p15	0,53	28%
p17	0,59	35%
p18	0,53	28%
p19	0,57	32%
p22	0,54	29%

Tabulka 4: Faktorová analýza výsledné škály.

Orientační normy

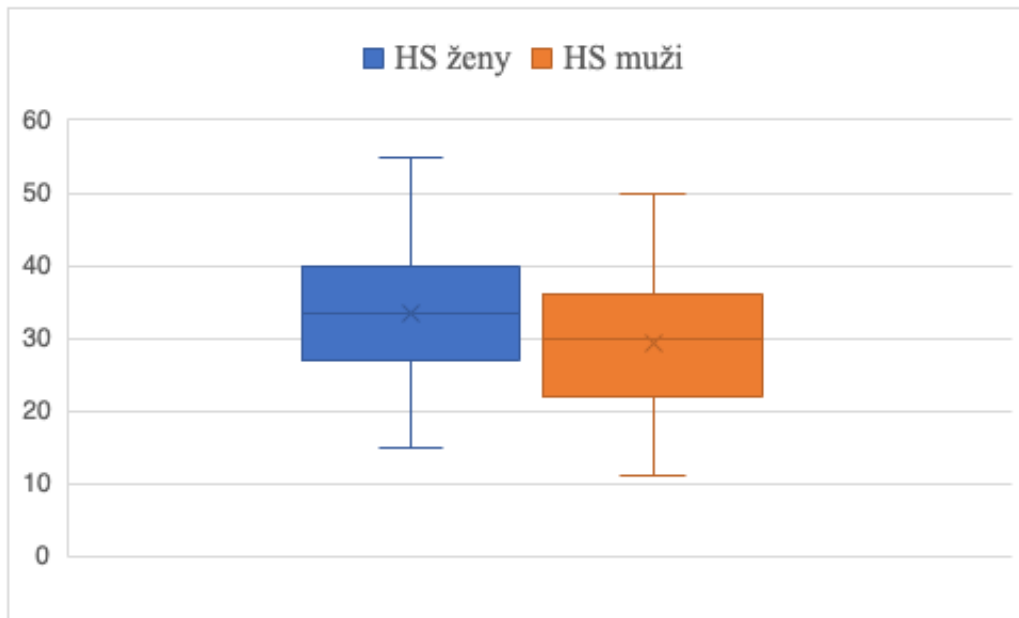
Pro tvorbu norem jsme použili nelineární transformaci. Hodnoty hrubého skóru jsme převedli na percentil a následně pomocí kvantilu normálního rozdělení na z-skór. Převedení z-skóru do podoby staninů nám umožnilo lepší interpretovatelnost. Nelineární transformaci jsme zvolili z důvodu dokonalejšího normálního rozdělení, jak je patrné z grafu č. 1.

Graf 1: Lineární a nelineární četnost

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Hrubé skóre jsme rozdělili podle pohlaví. Z grafu je zřejmé, že se hodnoty u žen ($M= 33,4$; $SD= 8,596$) a mužů ($M= 29,35$; $SD= 9,025$) liší, viz. graf č. 2. Nicméně vzhledem k nízkému zastoupení mužů v souboru a nevyváženému věkovému rozložení jsme vytvořili normu odvíjející se z celého souboru. Tabulka č. 5 znázorňuje normy pro celkový soubor a pro úplnost i pro obě pohlaví.

Graf 2: Krabicový graf hrubého skóre žen a mužů

Stanin	HS ženy	HS muži	HS celkově
1	10-17	11-15	11-17
2	18-22	16-18	18-20
3	23-27	19-21	21-25
4	28-31	22-26	26-30
5	32-36	27-31	31-35
6	37-41	32-37	36-40
7	42-44	38-43	41-44
8	45-48	44-45	45-47
9	49-55	46-55	48-55

Tabulka 5: Normy pro muže, ženy a celkový soubor

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Zhodnocení metody

Představená metoda byla vytvořena za účelem zjištění o udržitelném životním stylu respondentů. Skutečnost, že nebylo nutné vyřadit žádného respondenta, svědčí o srozumitelnosti napříč vzorkem. Faktorová analýza ukázala, že přibližně polovina položek (11 z 24) dostatečně sytila hlavní faktor označený jako *“Udržitelný styl života”*, což odpovídá redukci škály na těchto 11 položek. Zmíněný faktor vysvětlil 24 % celkové variability, což naznačuje, že koncept udržitelného životního stylu zahrnuje různé dimenze, které se nám nepodařilo zachytit. Při testování validity bylo zjištěno, že respondenti, kteří v doplňkovém tvrzení uvedli, že žijí udržitelným způsobem života, dosahují v průměru většího počtu bodů než ti respondenti, kteří odpověděli neurčitě nebo záporně. Toto tvrzení bylo statisticky ověřeno pomocí Mann-Whitneyova U testu.

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Použitá literatura

- Kolářová, M. (2022). *V souladu s přírodou: Politika životního stylu, udržitelnost a soběstačnost*. Praha: Karolinum.
- Krajhanzl, J. (2009). Čím je ovlivňováno environmentální chování lidí?. Texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti., 47.
- Lorenzen, J. A. (2012). Going Green: The process of Lifestyle Change. *Sociological Forum*, 27(1), 94-116. doi.org/10.1111/j.1573-7861.2011.01303.x
- OpenAI. (2024). *ChatGPT (verze 4) [Generative pre-trained transformer model]*. OpenAI.
- Paužuolienė, J., Šimanskienė, L., & Pacevičiūtė, A. (2022). Responsible consumption in Europe: Causes and habits. *Scientific Papers of Silesian University of Technology. Organization & Management/Zeszyty Naukowe Politechniki Slaskiej. Seria Organizacji i Zarzadzanie*, 166, 1-11. doi.org/10.29119/1641-3466.2022.166.37